

SUN'IY INTELLEKT DAVRIDA JURNALIST KASBINING KELAJAGI

F.I.Sh.: **O'ralova Sabrina Shuhratovna**

O'qish joyi: O'zbekiston Jurnalistika va Ommaviy Kommunikatsiyalar universiteti,

Jurnalistika fakulteti, 2-kurs talabasi

Elektron pochta: sabinaoralova8@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada sun'iy intellekt texnologiyalarining jurnalistika sohasiga kirib kelishi, uning axborot yig'ish, tahlil qilish va tarqatish jarayonlariga ta'siri, shuningdek jurnalist kasbining kelajakdagi o'zgarishlari yoritilgan. Shuningdek, sun'iy intellektidan foydalanishning imkoniyatlari va xavflari, kasbiy etika masalalari hamda inson omilining ahamiyati tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: sun'iy intellekt, jurnalistika, media, avtomatlashtirilgan jurnalistika, katta til modellari, axborot, kasbiy etika, media savodxonligi, raqamli transformatsiya, deepfake.

Kirish

Har qanday kasbning kelajagi, avvalo, uning texnologik taraqqiyot bilan qanday munosabatda bo'lishiga bog'liq. XXI asr boshlarida jurnalistika sohasida yuzaga kelayotgan sun'iy intellekt inqilobi ana shunday tub o'zgarishlarni o'zida mujassam etgan jarayon sifatida namoyon bo'lmoqda. Bu davrda axborot ishlab chiqarish va tarqatish tezligi misli ko'rilmagan darajada oshib, jurnalistlarning an'anaviy vazifalari sun'iy intellekt algoritmlari bilan bevosita raqobatga kirishmoqda. Shunday sharoitda media mutaxassislari kasbning kelajagini ta'minlashning eng samarali yo'li texnologiyani inkor etish emas, balki uni ongli va mas'uliyat bilan o'zlashtirish ekanini anglab yetmoqdalar.

Sun'iy intellekt nafaqat matn yozish, balki ma'lumotlarni tahlil qilish, video va audio kontent yaratish, hatto jurnalistik tergov o'tkazishda ham qo'llanilmoqda. Bu esa jurnalistlarning o'z faoliyatini qayta ko'rib chiqishi, yangi ko'nikmalarni egallashi va texnologiya bilan hamkorlikda ishlashni o'rganishini taqozo etmoqda. Media tashkilotlari sun'iy intellekt orqali tezkorlik va samaradorlikka erishayotgan bo'lsa-da, ishonchlilik, xolislik va inson omilining o'rni borasidagi savollar ham kun sayin dolzarblashib bormoqda.

Bugungi kunda sun'iy intellektning jurnalistikaga ta'sirini o'rganish, uning ijobiy va salbiy jihatlarini chuqur tahlil qilish hamda kelajak avlod jurnalistlari uchun zarur yo'nalishlarni belgilash muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur maqolaning maqsadi sun'iy intellektning jurnalistika sohasiga kirib kelish sabablari, uning asosiy qo'llanilish yo'nalishlari, kasb vakillari oldida turgan yangi imkoniyatlar va muammolar hamda jurnalistika kelajagidagi o'rnini ilmiy jihatdan yoritishdan iborat.

Sun'iy intellektning jurnalistikaga kirib kelish sabablari

"Sun'iy intellekt" tushunchasi mashinalarning inson aqliga xos vazifalarni bajarish qobiliyatini anglatadi. Uning jurnalistikaga kirib kelishi esa axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi natijasida yuzaga kelgan tabiiy jarayon hisoblanadi. Bu jarayonning yuzaga kelishiga bir qancha omillar sabab bo'ldi. Avvalo, raqamli axborot hajmining keskin oshishi jurnalistlardan katta miqdordagi ma'lumotni qisqa vaqtda qayta ishlashni talab qildi. Ikkinchidan, o'quvchilarning tezkor va shaxsiylashtirilgan kontentga bo'lgan ehtiyoji ortdi. Uchinchidan, media bozoridagi raqobat va moliyaviy bosim tahririyatlarni xarajatlarni optimallashtirishga undadi. Sun'iy intellekt ana shu ehtiyojlarni qondirishning samarali vositasi sifatida media sohasiga kirib keldi.

Katta til modellari va ma'lumotlarni avtomatik tahlil qilish tizimlarining takomillashuvi ushbu jarayonning yana bir muhim omili bo'ldi. Zamonaviy sun'iy intellekt tizimlari nafaqat oddiy xabarlar, balki moliyaviy hisobotlar, sport natijalari va ob-havo ma'lumotlari asosida to'liq maqolalarni ham avtomatik tarzda yaratish imkoniyatiga ega bo'ldi. Natijada jurnalistlarning vaqti murakkabroq, tahliliy va tergov jurnalistikasiga qaratilgan vazifalarga yo'naltirilishi mumkin bo'ldi.

Sun'iy intellektning jurnalistikadagi qo'llanilish yo'nalishlari

Sun'iy intellektning eng muhim qo'llanilish sohalaridan biri avtomatlashtirilgan xabar yozishdir. Ushbu tizimlar orqali statistik ma'lumotlarga asoslangan qisqa xabarlar, masalan, birja yangiliklari yoki sport natijalari haqidagi materiallar soniyalar ichida tayyorlanadi. Bu esa jurnalistlarga rutinsimon ishlardan ozod bo'lib, chuqur tahlil va ijodiy yondashuv talab qiladigan mavzularga e'tibor qaratish imkonini beradi.

Sun'iy intellekt shuningdek katta hajmdagi ma'lumotlarni tahlil qilish, muhim tendensiyalarni aniqlash va tergov jurnalistikasida yashirin bog'liqliklarni topishda ham katta yordam bermoqda. Tahririyatlar bu vositalar orqali auditoriya xatti-harakatlarini o'rganib, kontentni shaxsiylashtirish va tarqatish strategiyalarini takomillashtirmoqda.

Jurnalist kasbining kelajakdagi o'zgarishlari

Sun'iy intellekt davri jurnalistika kasbida alohida o'rin egallamoqda. Kelajakda jurnalistlardan nafaqat yozish mahorati, balki ma'lumotlar bilan ishlash, sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish va tanqidiy fikrlash ko'nikmalari ham talab qilinadi. Ular texnologiya yaratgan kontentning to'g'riligini tekshirish va uni tahririy jihatdan boyitishga chaqirilmoqda.

Ayni paytda deepfake va soxta axborotlarning tarqalish xavfi ham jiddiy muammoga aylanmoqda. Shu sababli jurnalistlarning haqiqiylikni tekshirish, manbalarni tasdiqlash va

xolis axborot yetkazish borasidagi vazifasi yanada muhim ahamiyat kasb etmoqda. Inson omili, ya'ni empatiya, axloqiy mas'uliyat va jamiyat manfaatlarini himoya qilish qobiliyati sun'iy intellekt hech qachon to'liq almashtira olmaydigan xususiyatlar sifatida baholanmoqda.

Bundan tashqari, media ta'lim tizimlari jurnalistika mutaxassislarini sun'iy intellekt bilan ishlashga tayyorlashga, ularda raqamli savodxonlik va texnologik ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qilmoqda. Ularning faoliyatida ishonchlik, xolislik va ijtimoiy mas'uliyat g'oyalari keng yoritilishi kutilmoqda.

Xulosa

Sun'iy intellekt jurnalistika sohasida yuz berayotgan eng muhim texnologik o'zgarishlardan biri hisoblanadi. Sun'iy intellekt zamonaviy sharoitning murakkab talablariga javob berib, media sohasining kelajagini tezkorlik, samaradorlik va ma'lumotlarga asoslangan yondashuv bilan bog'lamoqda. Bu jarayon jurnalistlarning rutinsimon vazifalardan ozod bo'lib, chuqur tahlil va ijodiy faoliyatga e'tibor qaratishi zarurligini ilgari surmoqda. Shu sababli tahririyatlar avtomatlashtirilgan xabar yozish tizimlarini joriy etmoqda, ma'lumotlarni tahlil qilish vositalaridan foydalanmoqda, kontentni shaxsiylashtirish orqali auditoriya bilan aloqani mustahkamlamoqda.

Sun'iy intellektning jurnalistikaga ta'siri faqat texnik jarayonlarni avtomatlashtirish bilangina cheklanib qolmaydi. U kasbiy etika me'yorlarini qayta ko'rib chiqish, soxta axborotlarga qarshi kurashish, media savodxonligini oshirish va jamiyatda ishonchli axborot muhitini shakllantirish yo'lida ham katta ahamiyat kasb etmoqda. Har bir jurnalistning vazifasi texnologiyadan oqilona foydalanib, xalqqa haqiqiy va xolis axborot yetkazishga qaratilgan bo'lishi lozim.

Bugungi kunda sun'iy intellekt taqdim etayotgan imkoniyatlar o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Zamonaviy media sohasida raqamli texnologiyalarni rivojlantirish, jurnalistlarni yangi ko'nikmalar bilan qurollantirish, kasbiy etika va ijtimoiy mas'uliyat ruhida tarbiyalash borasidagi harakatlar kelajak jurnalistikasining ezgu maqsadlari bilan uyg'unlashadi. Sun'iy intellekt va inson hamkorligi yosh avlod jurnalistlari uchun yangi ibrat maktabi bo'lib xizmat qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, jurnalistlar o'z faoliyatini texnologik taraqqiyot bilan uyg'unlashtirib, jamiyat manfaati va haqiqat yo'lida xizmat qiluvchi mutaxassislar sifatida qolishlari zarur. Ularning sun'iy intellektga asoslangan yangi yondashuvlari bugungi va kelajak avlod uchun ham muhim ahamiyatga ega bo'lib qolaveradi. Bu sohadagi o'zgarishlarni chuqur o'rganish, ularni amaliy faoliyatga tatbiq etish va kasbiy etikaga rioya qilish media sohasining barqaror taraqqiyoti hamda jamiyat ishonchini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Karimov Sh. Raqamli jurnalistika asoslari. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2022.
2. Rasulov D. Sun'iy intellekt va media transformatsiyasi. – Toshkent: Fan, 2023.
3. Aripov M. Informatika va axborot texnologiyalari. – Toshkent, 2021.
4. Bekqulov J.Sh., Ibragimov I. Sun'iy intellekt asoslari: o'quv qo'llanma. – Toshkent, 2020.
5. Djurabayeva Z. O'zbek tilida sun'iy intellekt bilan bog'liq tushunchalar haqida // Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal. – 2025. – №2(4.2). – B. 40–42.
6. O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi materiallari.